

9/2005

Arto Kalpa, Iiro Ikonen

Hiidentien maisemanhoitosuunnitelma

TURKU 2005

Julkaisu on saatavana myös Internetissä
www.ymparisto.fi/julkaisut

ISBN 951-614-066-1
ISBN 951-614-067-X (PDF)
ISSN 1238-3201

Valokuvat: Iiro Ikonen
Taitto: Päivi Niemelä

Karhukopio Oy
Turku 2005

Sisällys

1 Johdanto	5
2 Suunnittelualue	6
3 Menetelmät	8
4 Kohdekuvaukset	10
Puronotkot ja muut perinnemaisemakohteet	10
Tienvarsikohteet	21
Muut niittyinä hoidettavat kohteet	23
Tuulihaukan pöntöt	24
Latojen ja muiden rakennusten kunnostustarpeesta	24
Hiidentien varren sillat ja kilometripylväät	25
5 Hiidentien maisemanhoitokysely	27
Yleistä	27
Perinteinen maankäyttö	27
Latojen kunnostus ja tuulihaukan pöntöt	29
Tienvarsien hoito	29
Maisemapellot ja kosteikkoalueet	29
Luonto	29
Arkeologia ja vanhat tarinat	29
6 Yhteenveto	30
Kirjallisuus	32
Liitteet	
LIITE 1. Perinnemaisemien maastolomake	33
LIITE 2. Hiidentien maisemanhoitokysely	35
LIITE 3a. Hiidentien suunnittelualueen eteläpuolen kohteet.....	38
LIITE 3b. Hiidentien suunnittelualueen pohjoispuolen kohteet	39

Johdanto

Hiidentien suunnittelu kuuluu osana Salon seutukunnan kuntien alueella toteutettavaa Maisemajuna –hanketta. Hanke on saanut alueellista maaseudun kehittämisrahaa eli ALMA –rahoitusta (EMOTR). Hankkeen tavoitteena on peruskunnostaa (raivata, harventaa, aidata) 300 hehtaaria arvokkaita perinnemaisema- ja lehtoalueita sekä tienvarsia vuosien 2003-2006 aikana sekä tehdä luonnonhoidollista suunnittelutyötä.

Hiidentien suunnittelutyön tarkoituksena oli inventoida sopivia luonnon monimuotoisuuden ja maiseman kannalta arvokkaita puronotkoja ja tien piennar- ja reuna-alueita vanhan Hiidentien varrelta sekä kysellä maanomistajien halukkuutta aloittaa näiden alueiden hoito soveltuvilla tukimuodoilla.

2

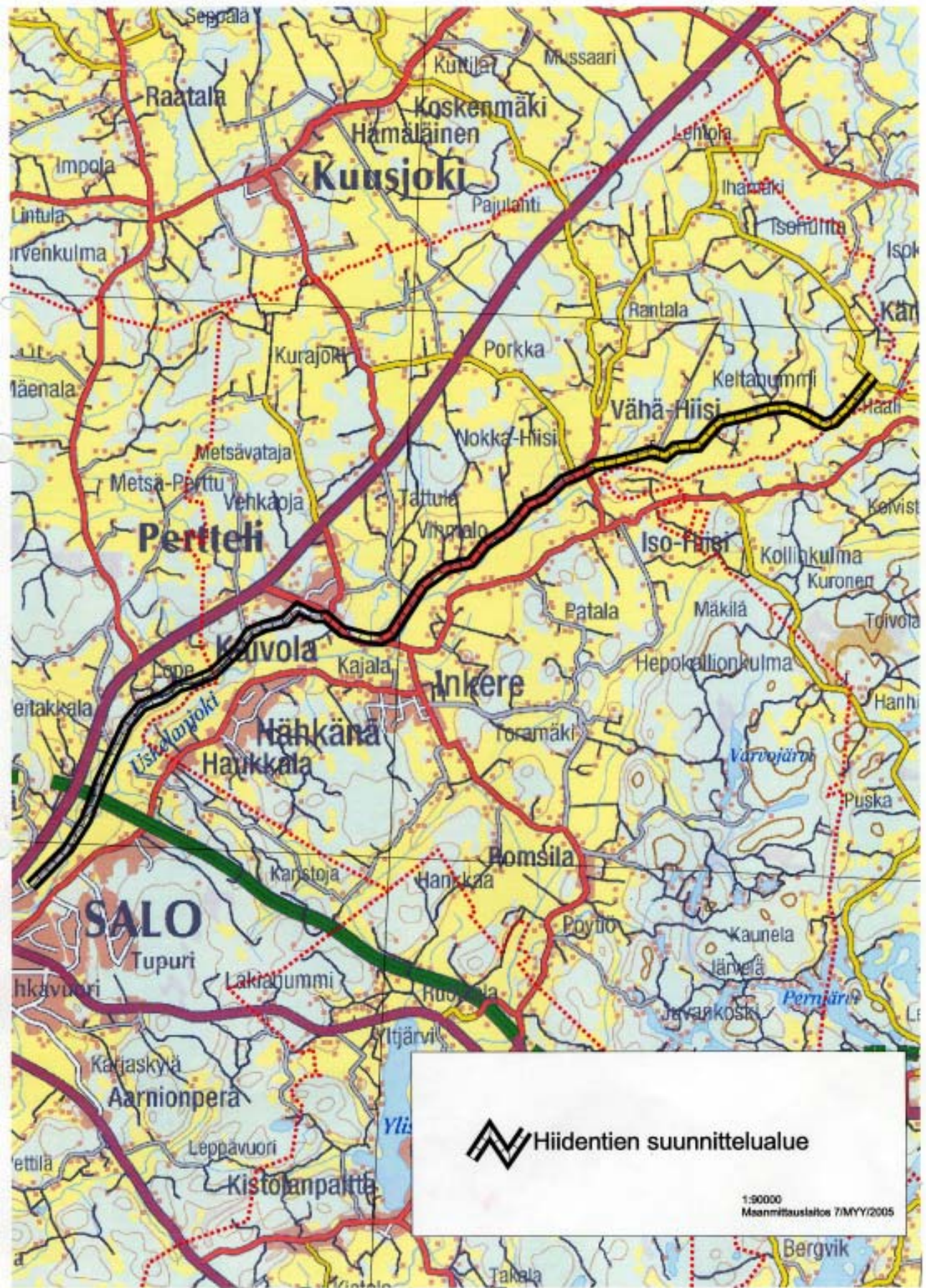
Suunnittelualue

Hiidentie sijaitsee ja kuuluu valtakunnallisesti arvokkaaseen Uskelanjoki- ja Hali-konjokilaaksojen maisemakokonaisuuteen. Uskelanjoki eli Salonjoki virtaa paikoin vain noin 100 metrin, mutta enimmäkseen muutaman sadan metrin päässä Hiidentien kaakkoispuolella. Perttelin taajaman ja Keltanummen alueella tie etäännytty joesta useamman sadan metrin päähän. Vanhojen Isojaon aikaisten karttojen perusteella Hiidentie on kulkenut melko tarkkaan samalla paikalla ainakin kaksisataa vuotta. Muutamissa puronotkokohdissa tietä on kuitenkin hieman oikaistu. Tie on näissä kohdin koukannut aivan jokeen kiinni. Maastossa on näkyvissä vanhaa tien pohjaa ja purojen kohdilla kivisiä siltarakenteita. Hiidentie on kuitenkin todennäköisesti vielä paljon vanhempaa perua. Se on ollut nähtävästi Kuninkaantien ja Hämeen härkätien välinen yhdystie. Härkävetoisilla vankkureilla ja rattaila liikuttaessa tie on rakennettu ilmeisesti tarkoituksella lähelle jokea, jolloin joki on tarjonnut eläimille juoma- ja levähdyspaikkoja.

Hiidentien suunnittelualueen eteläpään lähtöpisteeksi rajattiin Vanhan Perttelintien (=Hiidentie) ja Niinistöntien risteys Salon kaupunkitaajaman ja Ollikkalan kaupunginosan pohjoislaidalla. Täältä Hiidentie suuntautuu kohti pohjoista ja koillista. Se kulkee ensin vanhan emäkirkon paikan sekä hautausmaan ohi ja ylittää Turku-Muurla moottoritien. Veitakkalan eteläosassa tie etenee muutaman sadan metrin matkalla notkokohdassa, joka on syntynyt 1800 -luvulla suurten maa-ainosten vyöryessä jokeen. Veitakkalan pohjoisosassa tien länsipuolella sijaitsee hevosten laiduntama ja inventoitu perinnemaisema (Lehtomaa 2000), joka on arvioitu maakunnallisesti arvokkaaksi (M-) kohteeksi. Laidunta rajaa tien puolella vanha kiviäitä. Toisella puolen tietä näillä paikkein sijaitsee rautakautisia asuinpaikkoja, joilla on arkeologisten tutkimusten lisäksi tehty kasvillisuusselvitys (Marika Viljanen 2001). Osa tästäkin kohteesta on hevosten laiduntamaa.

Perttelin taajamaan asti Hiidentie on päällystämätöntä, mutta jatkuu Perttelin keskustan läpi päällystettyinä Mikolantienä (pohjoisosa) ja Kaivolantienä sekä keskustan jälkeen koilliseen päin Vähähiidentienä. Hiiden risteyksestä Hiidentie jatkuu päällystämättömänä Rekijoentienä aina Haalintien risteykseen asti, joka on samalla tämän selvityksen pohjoisin piste.

Vähähiidentien varrella on kaksi inventoitua perinnemaisemakohtetta (Lehtomaa 2000). Näistä toinen, Niemelän niitty, joka on laiduntamaton ja arvioitu maakunnallisesti arvokkaaksi perinnemaisemaksi (M+). Tämä ei kuitenkaan näy tielle vaikka sijaitsee samalla puolen jokea (jokitörmän alla). Toinen perinnemaisema on samalla kohtaa, mutta joen vastarannalla sijaitseva upea, valtakunnallisesti arvokkaaksi (V) luokiteltu Ylijoen laidun. Se näkyy hyvin tielle. Hienoa maisemakuvaa kuitenkin häiritsee Ylijoen laitumen pohjoisrajalla sijaitseva istutusmäntytiheikkö. Rekijoentien varrella, ennen Haalintietä ja kartanoa on arvokas perinnemaisema: Syväojan laidun, joka on arvioitu maakunnallisesti arvokkaaksi (M-). Tielle hyvin näkyvänä ja laajana sekä jatkuvasti laidunnettuna kohteena sillä on maisemallista arvoa, alueella on mm. edustavia pylväskatajia. Hiidentien lähistöllä on useita muitakin perinnemaisemakohteita (vrt. Lehtomaa 2000), mutta ne eivät ole aivan näköpiirissä, eikä niistä tehty havaintoja tässä yhteydessä.

3

Menetelmät

Hiidentien varrella keskitettiin päähuomio puronotkoihin, jotka laskevat Uskelanjokeen. Puronotkot ovat jääneet nykyisellään vaille mitään käyttöä, koska niitä ei jyrkähkönä voi viljellä eikä eläintiloja juuri enää ole alueella. Notkoja on laidunnettu vielä muutama vuosikymmen sitten. Pian laidunnuksen loputtua useimmat kohteet ovat vähitellen rehevöityneet ja pusikoituneet. Hiidentien suunnittelualueelle osuu noin kymmenkunta puronotkoa, jotka luokiteltiin kahteen luokkaan niiden rehevöitymisasteen ja mm. huomionarvoisten lajien säilymisen perusteella.

Ykkösluokkaan arvioitiin parhaiten säilyneet kohteet, joilla esiintyy vielä edustavaa perinnebiotoopin lajistoa, mm. sikoangervoa (*Filipendula vulgaris*), mäkikauraa (*Avenula pubescens*), hakarasaraa (*Carex spicata*), peurankelloa (*Campanula glomerata*), keltasauramoaa (*Anthemis tinctoria*) ym. hyviä "plus-lajeja" (ks. Hagelberg ym. 2003, Pykälä ym. 1994, Pälkä 1993). Kakkosluokkaan valittiin ne puronotkot, joilla vallitsevat melko yksipuolisesti rehevät ja isot suurruohot, kuten koiranputki (*Anthriscus sylvestris*), juolavehna (*Elymus repens*), nurmipuntarpää (*Alopecurus pratensis*), nokkonen (*Urtica dioica*), pelto-ohdake (*Cirsium arvense*), mesiangervo (*Filipendula ulmaria*) ym. "miinus-lajeja". Kohdetta huononsi myös se, jos se oli kokonaan pusikoitunut.

Ykkösluokkaan arvioidut kohteet pitäisi saada myös hoidon piirin melko nopeasti. Sen sijaan kakkosluokan notkoilla ei ole enää niin kiirettä, ja niiden palauttaminen ja muuttaminen edustaviksi perinnebiotooppikohteiksi on vaikeampaa ja se kestää kauemman aikaa, kuitenkin alueen maaperän laadusta riippuen. Kyseiset alueet voivat esim. saada ympäristön pelloilta jatkuvasti lisäravinteita.

Kaikista puronotkokohteista täytettiin perinnemaisemien maastolomake (liite 1) lajiliitteineen (ks. Pykälä ym. 1994). Maastotyöt tehtiin kesä-heinäkuun aikana 2004. Myös muut Hiidentien suunnitteluun luettavat maastohavainnot tehtiin pääsääntöisesti samaan aikaan.

Puronotkojen lisäksi tarkasteltiin Hiidentien varren pientareita ja luiskia. Tarkoituksena oli arvottaa ja jakaa nämäkin kahteen luokkaan kasvillisuuden edustavuuden mukaan. Ykkösluokan kohteissa kasvaa runsaasti esim. peurankelloa, kiskankelloa (*Campanula rotundifolia*), harakankelloa (*Campanula patula*), keltasauramoaa, kelta-apilaa (*Trifolium aureum*) ym. Ykkösluokan kohteiksi ajateltiin myös paisterinteet, joilla kasvaa esim. kangasajuruohoa (*Thymus serpyllum*), nuokkukohokkia (*Silene nutans*), ketoneilikkaa (*Dianthus deltoides*) ym. Kakkosluokan tienpientareilla kasvaa suurruohoja kuten koiranheinää (*Dactylis glomerata*), nokkosta, hevонhierakkaa (*Rumex longifolius*) ym. sekä pensaista mm. vadelmaa (*Rubus idaeus*) tai puustoa.

Ykkösluokkaan arvioidut, muusta tienvarsikasvillisuudesta poikkeavat edustavammat jaksot on tarkoitus erottaa muusta tienvarsien tavanomaisesta hoidosta. Yleensä tienpientareet niitetään keskikesällä. Edustavimmat eli ykkösluokkaan arvioidut tienvarsipätkät niitettäisiin erikseen pienniittokoneella tai käsin vasta loppukesällä tai syyskuun alkupuolella, kun kasvit ovat siementäneet.

Puronotkojen ja tienvarsien inventoinnin lisäksi Hiidentien varrelta etsittiin sopivia latoja, joihin voisi kiinnittää tuulihaukan (*Falco tinnunculus*) pönttöjä. Laji on nykyoloissa alueella melko harvinainen, mutta voisi lisääntyä pöntötyksen ja perinnemaisemien hoidon myötä.

Edelleen Hiidentien varrelta huomioitiin suoristettavat kiviset kilometritolpat ja puronotkot ylittävät sillat, joiden kaiderakenteita ym. tulisi kunnostaa. Lisäksi merkittiin ylös vastaisuuden varalle vanhoja rakennuksia tai latoja, joita voitaisiin myöhemmin mahdollisesti kunnostaa. Myös arkeologisista kohteista hankittiin kirjallista tietoa ja otettiin huomioon suunnittelussa.

Kaikki puronotkokohdat myös valokuvattiin. Valokuvia otettiin lisäksi myös tienpientareista, perinnemaisemakohteista, kunnostettavista taloista ja ladoista sekä muusta Hiidentien suunnitteluun liittyvistä seikoista.

Oleellinen osa suunnittelutyötä oli haastattelukierroksen tekeminen niillä tiloilla, joiden omistuksessa hoidettaviksi aiotut ja soveltuvat puronotkot ovat. Maanomistajien luona täytettiin kyselylomake, jossa tiedusteltiin perinteistä maankäyttöä, milloin alueella on viimeksi laidunnettu, halukkuutta laidunyhdistyöhön, aitausavun tarvetta, latojen kunnostuksesta ja pöntötyksestä, tienvarsien hoidosta, lajistohavaintoja muutoksineen, arkeologisia havaintoja sekä omia mielipiteitä Hiidentien suunnittelusta (ks. liite 2).

4

Kohdekuvaukset

Puronotkot ja muut perinnemaisemakohteet

Päivärinteen puronotkon niitty

Päivärinteen puronotkolla tarkoitetaan tässä Kupilanmäen eteläpuolitse virtaavaa ja Salo-Somerontien alittavaa puroa, joka laskee Uskelanjokeen Päivärinteen kohdalla. Kohteesta inventoitiin ja tarkasteltiin laidunnussopivuutta em. maantien ja Uskelanjoen välistä osuutta (liite 3a).

Tämä kohde on melko pahasti suuruohojen, kuten mesiangervo, nurmipuntarpää ja koiranputken valtaamaa. Lisäksi valtalajistoon kuuluu mm. ahomatara (*Galium boreale*) ja niittyleinikki (*Ranunculus acris*). Huomionarvoisista lajeista tavattiin mäkikauraa vain Hiidentien varren purossillan itäpuoleisessa, paahteisessa luiskassa. Luontaisesti syntynyttä puustoa tälle kohteelle ei kuitenkaan ole vielä liiemmin kasvanut. Maantien lähelle ja notkon ylärinteelle teiden väliin on istutettu kuusta (*Picea abies*), joka on nyt noin 10 -vuotiasta. Havaittuja lintulajeja 4.6 2004 olivat punavarpuunen (*Carpodacus erythrinus*), pensassirkkalintu (*Locustella naevia*), pensaskerttu (*Sylvia communis*), niittykirvinen (*Anthus pratensis*), kiuru (*Alauda arvensis*) ja talitiainen (*Parus major*).

Nykytilassaan alue arvioitiin kakkosluokkaan kuuluvaksi kohteeksi, koska huomionarvoisia lajeja on niin vähän ja suppealla alalla sekä varsinainen niittyala rehevöitynyttä. Kohteen maanomistaja aikoo jatkaa kuusen kasvatusta ja fasaanien (*Phasianus colchicus*) metsästystä, eikä ollut lopulta kiinnostunut alueen hoidosta perinenniittynä. Hoidettavaksi tästä kohteesta voidaan ajatella tällä erää siten vain Hiidentien kohdalta sillankaiteet ja niiden kiviset tukiosat.

Asolanojan niitty

Asolanoja virtaa Veitakkalan Linnamäen länsi- ja eteläpuolitse ja alittaa ensin Salo-Somerontien ja tämän jälkeen Turku-Muurla-moottoritien. Puro laskee Emäkirkon eteläpuolitse Uskelanjokeen. Tarkasteltavaksi valittiin moottoritien eteläpuoleinen osuus Asolanojasta (liite 3a).

Tämäkin kohde on rehevää ja suurruohojen vallassa. Valtalajistoon kuuluvat rinteillä nurmipuntarpää, mesiangervo, nokkonen, koiranputki, vuohenputki (*Aegopodium podagraria*), ukonputki (*Heracleum sphondylium*), nurmitähkiö (*Phleum pratense*) ja niittyleinikki. Puron pohjan tuntumassa vallassa on korpikaisla (*Scirpus sylvaticus*), rönsyleinikki (*Ranunculus repens*) ja puna-ailakki (*Silene dioica*). Varsinkin hautausmaan puolella purovartta typensuosijakasvit ovat voimakkaasti vallassa. Puustoa ei ole ainakaan koko osuutta ajatellen vielä haitaksi asti. Tässä tilanteessa tämä puronotko on arvioitava kuitenkin kakkosluokkaan kuuluvaksi, koska huomionarvoiset lajit näyttävät puuttuvan.

Alueen linnustoon kuuluivat 3.6 2004 ruisrääkkä (*Crex crex*), pensassirkkalintu, punavarpuunen, hemppo (*Carduelis cannabina*), niittykirvinen ja fasaani. Näistä pensassirkkalinnun sirinää kuultiin vielä tiistaina 13.7 2004 klo 9.45.

Purontko jakautuu kahden eri maanomistajan kesken. Näistä toinen harkitsee asiaa, mutta toinen suuremman osuuden omistaja oli hyvin kiinnostunut antamaan alueen laidunnettavaksi, näyttämään itse tai hoitamaan maisemapeltona. Lisäksi jokivarresta ja moottoritien vierestä tarjottiin lisälaitumia, joita ei tässä yhteydessä edes inventoitu.

Tässäkin kohteessa Hiidentien varren siltarakenteita tulisi kunnostaa materiaaleiltaan (kivi, betoni, puu, teräs) yhtenäisemmiksi.

Veittakalan pohjoisosan kallioketo ja niittyalue

Veitakkalan kartanon pohjoispuolella, Hiidentien itäpuolella sijaitsee kasvistoltaan melko monipuolinen ja suhteellisen edustava niitty- ja kallioketoalue, jonka erityispiirteenä on sen arkeologinen merkitys. Alueelta on hyvät ja avarat näkymät alas itäkaakkoon Uskelanjokilaaksoon. Näillä paikkeilla joessa sijaitsee Lopen koski (liite 3a).

Tien toisella puolen sijaitsee kiviaidan rajaamana Veitakkalan hevoslaidunniminen perinnemaisemakohde, joka on luokiteltu maakunnallisesti arvokkaaksi (M-) perinnebiotoopiksi (Lehtomaa 2000). Tätä jo inventoitua ja hevosten laiduntamaa kohdetta ei tässä yhteydessä sen erityisemmin tutkittu vaan keskityttiin tien itäpuolen tilanteeseen. Täälläkin on tietyillä kohdin tehty kasvillisuusselvityksiä (Marika Viljanen 2001) ja osaa alueesta on myös pidetty hevosten laitumena. Lisäksi eri puolelta aluetta on tavattu rautakautisia hautapaikkoja (museoviraston inventoinut alueen vuonna 2001/Eeva Raike).

Tarkasteltavan jakson pituus Hiidentien varressa on 400 metriä ja leveys noin 50 metriä eli kohteen koko on noin 2 ha. Tämän alan pohjoispuoliskolla, noin 1 ha:n alueella on tehty em. kasvillisuusselvityksiä. Lisäksi kohteen pohjoispään paikkeilla on hieman erillinen peltojen ja Hiidentien rajaama ja kasvillisuuskartoitettu saareke (0,3 ha).

Rajatusta 2 ha kohteesta noin 10-15 % (korkeintaan 20 %) on kallioketoja ja kalliopaljastumia. Kuivempaa heinäniittyä on alueesta noin 10-15 % ja tuoretta niittyä valtaosa eli lähes 70 % ja kosteaa vetistä juopaa on noin 5 %. Alueen eteläpään kalliokedon lajeja ovat mm. ketopiippo (*Luzula campestris*), pölkkyruoho (*Arabis glabra*), viherjäsenruoho (*Scleranthus annuus*), kangasajuruoho, hietalemmikki (*Myosotis stricta*), keltamatara (*Galium verum*), häränsilmä (*Hypochoeris maculata*), huopakeltano (*Pilosella officinarum*), ketotädyke (*Veronica arvensis*), keltamaksaruoho (*Sedum acre*), isomaksaruoho (*Sedum telephium*), keto-orvokki (*Viola tricolor*), lituruoho (*Arabidopsis thaliana*), ahosuolaheinä (*Rumex acetosella*), niittysuolaheinä (*Rumex acetosa*), pukinjuuri (*Pimpinella saxifraga*) ja lampaannata (*Festuca ovina*).

Tuoreen niityn lajistoa ovat mm. nurmipuntarpää, koiranputki, koiranheinä, mesiangervo, metsäkurjenpolvi (*Geranium sylvaticum*), niittynätkelmä (*Lathyrus pratensis*), rönsyleinikki, niittyleinikki, voikukka (*Taraxacum sp.*), nokkonen ja nurmitädyke (*Veronica chamaedrys*). Nämä valtalajit ovat lähes kaikki pahasti rehevöityneen niityn lajistoa (vrt. Pykälä ym. 1994).

Kohteen pohjoispuoliskossa aivan Hiidentien vieressä on kuivempaa heinäniittyä, jossa tavataan mm. mäkikauraa (perinnebiotoopilla huomionarvoinen laji), ketoneilikkaa, kissankelloa ja harakankelloa. Viljanen (2001) on löytänyt näiltä paikkeilta huomionarvoisina lajeina myös luohoa (*Apera spica-venti*), sikoangervoa pari mätästä ja tummatulikukkaa (*Verbascum nigrum*) yksi mätäs. Lisäksi kohdasta on tiedossa lehdokkihavainto (*Platanthera sp.*) (Eija Hagelberg suull. tieto). Tien vieressä on myös hieman kallioketoa.

Rinnettä alas suuntautuvassa ja vettä tihkuvassa notkossa kasvaa nokkosta, mesiangervoa, rönsyleinikkiä, ojakellukkaa (*Geum rivale*), koiranputkea ja nurmipuntarpäätä eli jokseenkin kaikki lajeja, jotka eivät perinnebiotoopin arvoa kohota.

Hieman erillisestä kohteen pohjoispuolisesta saarekkeesta ei lajistoa kirjattu ylös, sillä tästä on jo kattava selvitys. Täällä on tavattu huomionarvoisina lajeina mm. luoho, sikoangervo, mäkikaura, kyläkurjenpolvi (*Geranium pratense*), kangasajuruoho ja keltamaite (*Lotus corniculatus*) (Viljanen 2001).

Kohteen eteläpään kalliokedon viereisissä pellonreunan haavoissa (*Populus tremula*) ja männyissä (*Pinus sylvestris*) lauloi 4.6 2004 peltosirkku (*Emberiza hortulana*). Tien länsipuolen metsästä kuului puolestaan käen (*Cuculus canorus*) kukuntaa. Lähialueella tavattiin myös hernekerttu (*Sylvia curruca*), mustapääkerttu (*Sylvia atricapilla*) ja palokärki (*Dryocopus martius*).

Alueen eteläpään maanomistajiin (Veitakkalan kartano) ei oltu toistaiseksi yhteydessä (pohjoispää kuuluu Uotin tilaan ja omistajien kanssa keskusteltiin lähinnä vain Lustojan saamisesta laidunnuksen piiriin). Hiidentien selvitysten aikana kesä-heinäkuussa laidunalueita laajennettiin ilmeisesti myös aikaisemmin laiduntamattomalle alueelle. Aikaisempien vuosien laidunpaine on ollut nähtävästi riittämätöntä, koska laidunnetunkaan tuoreen niityn alue ei ole kovin edustavassa kunnossa. Hevoset ovatkin laiduntaneet aluetta ainakin aiemmin vain osan kesää (Raike 2001). Jos laidunnus osoittautuu jatkossakin riittämättömäksi, alueen hoitoa tulee tehostaa ja suunnitella alueen hoitoa yhdessä maanomistajien ja Museoviraston (Satu Mikkonen-Hirvonen) kanssa. Nykytilassaankin alue voidaan luokitella ehdottomasti I-luokkaan kuuluvaksi kohteeksi, koska siellä tavataan useita huomionarvoisia lajeja.

Lustojan niitty

Salon puolella Lopen kylän itäosissa eli lähellä Perttelin rajaa sijaitsevasta Lusto- jasta tarkasteltiin Hiidentien eteläpuoleista, tien ja Uskelanjoen välistä noin 200 metrin jaksoa ja vastaavasti katsottiin puronotkoa Hiidentiestä noin 200 metriä pohjoiseen (liite 3a). Lustojan notko tarkastelulla alueella on kasvillisuudeltaan hyvin rehevää, sillä suurruohot vallitsevat. Puustoa esiintyy kuitenkin lähinnä vain tien varren luiskissa. Tien kohdalla Lustojaan yhtyy sivuoja pohjoiskoillisesta. Tähän on padottu pari allasta viereisten mansikka-alojen ja muiden viljelysten kastelua varten. Ainakin tietä lähimpänä olevassa altaassa kasvaa vesi- ja rantakasveja: uistinvitaa (*Potamogeton natans*), palpakoita (*Sparganium sp.*), rönsyrölliä ja ehkä sätkimiä (*Ranunculus aquatilis* -ryhmä)ym.

Varsinaisen puronniityn lajeja ovat mm. nurmipuntarpää, koiranputki, karhunputki (*Angelica sylvestris*), vuohenputki, idänukonputki, pelto-ohdake, maitohorsma (*Epilobium angustifolium*), rönsyleinikki, mukulaleinikki (*Ranunculus ficaria*), mesiangervo, ojakellukka, puna-ailakki, lehtotähtimö (*Stellaria nemorum*), rentukka (*Caltha palustris*), nokkonen, rohtovirmajuuri (*Valeriana officinalis*), metsäkurjenpolvi, voikukka, niittyleinikki, ahomatara, pukinjuuri, nurmitädyke, heinätähtimö (*Stellaria graminea*), keltamatara (ehkä risteymä) ja valkovuokko (*Anemone nemorosa*). Lajistossa ei siten ole mahdollista keltamataraa lukuun ottamatta arvokkaan perinnebiotoopin lajeja. Monet em. lajit indikoivat sitä vastoin lannoitettua ja rehevöitynyttä aluetta. Alue on siten luokiteltava kakkosluokkaan kuuluvaksi, ei erityisen arvokkaaksi kohteeksi.

Alueella 7.6 2004 havaittuja lintulajeja olivat pensassirkkalintu, punavarpu- nen, kiuru, niittykirvinen, kuovi (*Numenius arquata*), töyhtöhyppä (*Vanellus vanellus*) ja tervapääsky (*Apus apus*).

Alueella on omistajan kertoman mukaan ollut aikaisemmin (yli 20 vuotta sit- ten) lompaita. Omistaja onkin harkinnut alueen laidunnuksen aloittamista uudelleen lompaila. Kohteen muuna hoitona voi tulla kyseeseen tien varren ja reunaluis- kien haapojen, leppien (*Alnus sp.*) ja vadelmien raivausta ja poistoa. Puronotkon yli kulkevasta sillasta ovat kaiteet ja osin niiden tukirakenteetkin kuluneet pois,

joten tässäkin on tiemaiseman kannalta parantamista. Nykyiset Lustojan sivuhaaraan padotut altaat edustavat kosteikkoalueita, jotka keräävät ravinteita ja pelloilta tulevaa kiintoainesta.

Niemelän niitty

Niemelän niitty sijaitsee Perttelin kirkonkylän koillispuolella Uskelanjokeen aivan kiinni rajautuen (liite 3b). Niitty ei näy Hiidentielle, sillä se sijoittuu jyrkähkösti jokeen viettävään törmään. Törmän ja Hiidentien välinen tasaisempi maa on sokerijuurikaspeltoa. Hiidentiellekin näkyy sen sijaan joen vastarannalla sijaitseva ja valtakunnallisesti arvokkaaksi perinnemaisemaksi luokiteltu Ylijoen laidun -niminen perinnemaisema (Lehtomaa 2000), joka on otettu mukaan myös Natura 2000 -ohjelmaan (FI0200184). Kauniin laidunalueen ja ympäröivän arvokkaan Uskelanjokilaakson maisemakuvaa rikkovat pahasti tällä kohtaa kuitenkin tuuheaksi kasvaneet istutusmäntypöheiköt.

Joen länsirannalla sijaitseva Niemelän niitty on itse puolestaan arvioitu maakunnallisesti arvokkaaksi (M+) perinnebiotoopiksi (Lehtomaa 2000). Aluetta laidunnettiin vuoteen 1996 asti. Paikalla on tavattu aikaisemmin mm. mäkikauraa, ketonoidanlukkoa (*Botrychium lunaria*), hakarasaraa, sikoangervoa, ketopiippoa, hietalemmikkiä, keväthanhikkia (*Potentilla crantzii*), kahtaissaraa (*Carex disticha*) ja hoikkaängelmää (*Thalictrum simplex*). Vaikka aluetta ei kesällä 2004 riittävän tarkasti inventoitu, vaikuttaa siltä, että kohde olisi lajistollisesti huonontunut ja heiniittyntyt, kuten on ennustettukin (Lehtomaa 2000). Em. huomionarvoisista lajeista tavattiin nyt ilmeisesti vain keväthanhikkia, mutta tilannetta olisi pitänyt käydä kesän aikana vielä uudelleen tarkistamassa.

Kohteen valtalajistoon kuuluvat puolestaan mm. nurmipuntarpää, mesiangervo, koiranputki, metsäkurjenpolvi, ruokohelpi (*Phalaris arundinacea*), idänukonputki, vuohenputki, ahomatara, voikukka, peltokorte (*Equisetum arvense*) ja nokkonen. Muuta lajistoa ovat mm. huomionarvoinen keltamatara sekä mäkitervakko (*Lychnis viscaria*), pukinjuuri, pukinparta (*Tragopogon pratensis*), siankärsämö (*Achillea millefolium*), heinätahtimö, suolaheinälaji, aholeinikki (*Ranunculus polyanthemos*), niittyleinikki, metsäapila (*Trifolium medium*), nurmitädyke, niittynurmikka (*Poa pratensis*) ja niittynätkelmä. Puita ei alueella ole ja pensaista alueella esiintyy orjanruusua (*Rosa dumalis*). Alueen koillisrajalla kasvaa istutettuja kuusia.

Vaikka alue näyttää rehevöityneen 1990-luvun inventoinnin jälkeen voidaan kohde ehdottomasti vielä luokitella I-luokkaan kuuluvaksi. Niityllä tai sen lähellä 8.6.2004 havaittuja lintuja olivat punavarpuunen, pensaskerttu, ruokokerttunen (*Acrocephalus schoenobaenus*) ja kuovi.

Alueen omistajiin ei keritty kesällä 2004 ottamaan yhteyttä. Kohde tulisi kuitenkin saada pikaisesti uudelleen hoidon piiriin. Hoitoa ja arvokkaan lajiston elpymistä saattaa haitata yläpuolisilta sokerijuurikasmailta saapuva lisälannoitus. Aluetta voisi mahdollisesti jatkaa myös jokivartha alaspäin lounaaseen yli puoli kilometriä (ei käyty lähemmin tarkastelemassa).

Nokankosken niitty

Nokankosken lounaispuolella sijaitsee noin puolen kilometrin matkalla muutama lyhyt ojanotko ja niihin liittyvät jokivarsiniityt, joita jo ainakin osittain laidunnetaan hevosilla. Lyhyet puropahaset eivät juuri ulotu Hiidentien pohjois- ja luoteispuoliselle pelto-alueelle vaan jäävät tien ja Uskelanjoen väliselle 200-300 metrin mittaiselle alueelle (liite 3b).

Nokankosken kohdalla sijaitsevaa, osin jo hevosilla laidunnettua notkoa ja jokirantaa.

Kohteen parhaimmat osat sijaitsevat sen lounaispuoliskolla. Koillispuoliskolla, aivan Nokankosken mutkassa on sen sijaan kosteaa, löysää tulvarantaa ja korkeaa laiduntamatonta ruohostoa. Samoin aivan talousrakennusten alapuolella on ylirehevää korkeaa ruohostoa, jota ei aivan ensitilassa kannata haalia perinnemaisemien piiriin.

Lounaispuoliskon vielä laiduntamattomalla osalla tavattiin huomionarvoisista lajeista ainakin mäkikauraa, kevätelikkoa (*Primula veris*) ja keltamataraa (tai risteymää). Muu lajisto on tavanomaista: niittyleinikki, kevätleinikki (*Ranunculus auricomus*), aholeinikki, mukulaleinikki, niittynurmikka, nurmipuntarpää, aivotirna (*Vicia sepium*), hiirenvirna (*Vicia cracca*), nurmitädyke, orvontädyke (*Veronica serpyllifolia*), pukinjuuri, mäkitervakko, heinätähtimö, siankärsämö, ahomatara, niittynätkelmä, metsäkurjenpolvi, idänukonputki, vuohenputki, koiranputki, karhunputki, voikukka, metsäapila, puna-apila (*Trifolium pratense*), valkoapila (*Trifolium repens*), nokkonen, pelto-ohdake, mesiangervo ja ojakellukka ym. Ruusuista tavataan orjanruusua. Puustoa alueella esiintyy lähinnä vain ylempänä ojan ja tien varressa. Puita (tai pensaita) ovat harmaaleppä (*Alnus incana*), hieskoivu (*Betula pubescens*), kataja (*Juniperus communis*) ja tuomi (*Prunus padus*).

Alueella 8.6 2004 havaittuja lintuja olivat peltosirkku, kiuru, kottarainen (*Sturnus vulgaris*) (noin 10), pensastasku (*Saxicola rubetra*), luhtakerttunen (*Acrocephalus palustris*), satakieli (*Luscinia luscinia*), käenpiika (*Jynx torquilla*), punavarpunen, sepelkyyhky (*Columba palumbus*), kuovi, rantasipi (*Actitis hypoleucos*) ja ruokokerttunen.

Kohteella on lounaispäässään luonnollinen raja syvässä ojassa (pisteessä 6711559:3297070). Ojan yläpuolella rinnetörmällä kasvaa huomionarvoista mäki-kauraa. Ojan lounaispuolellakin olisi vielä jokirannassa kapealti melko edustavan näköistä niittyä, mutta heti ylärinteeseen on istutettu koivua ja paikalla on myös autonromuja ja rannassa maanvyöryjä jokeen.

Kohteen laiduntamaton lounaispuolisko on säilynyt kaikesta huolimatta melko pieniruohoisena vaikka alueen laidunnuksesta on jo yli 20 vuotta. Alue olisi saata-va kuitenkin ehdottomasti hoidon piiriin. Kohde ei kokonaisuudessaan näy kuitenkaan tielle. Joen vastarannalla avautuvat tiellekin sen sijaan hienot näkymät ja samoin koko jokilaakso koskipaikkoineen on maisemallisesti edustavaa aluetta. Lounaispuoliskon omistaja olisikin halukas vuokraamaan niittyalueet viereiselle hevostilalle (itse tilan rakennukset muualla, omistavat tässä vain maa-alueen). Tien vieren romunkaatoipaikka aiotaan rajata laidunnettavan niityn ulkopuolelle. Myös syvimät ja kapeimmat purot saattavat olla vaarallisia eläimille ja ehkä laidun täytyy rajata joissain tapauksissa puroja seuraten.

Kaiken kaikkiaan nyt vielä laiduntamattomana oleva niitty on laakeampi ja tasaisempi kuin jo laidunnuksena oleva alue. Laidunnetulla alueella saattoi olla-kin jo myöhemmin kesällä merkkejä lievistä ylilaidunnuksesta paahteisella ja kal-tevalla jokitörmän kohdalla. Paikoin törmät ja puronotkot ovat liian jyrkkiä lai-dunnettaviksi. Jyrkkyyden lisäksi sähkölinjan alla ja sen koillispuolella oleva not-ko ovat kasvillisuudeltaan hyvin reheviä ja kasvavat korkeita typpiruohoja, vadel-maa ja ruusuja. Myös joen mutkan kosteapohjainen tulvaniitty kasvaa korkeita ruohoja. Tätä kohtaa ei kuitenkaan lähemmin tutkittu, mutta se saattaa olla liian pehmeäpohjaista ja vyöryille altista hevosten laidunnettavaksi.

Pallojan – Myllykosken niitty

Tämä hieno laakearintainen puronotko sijaitsee lähellä edellistä Nokankosken kohdetta ja miltei yhtyy siihen (jokirantatontti erottaa alueet). Kohteesta tarkastel-tiin etenkin Hiidentien ja Uskelanjoen välinen osuus, mutta tarkastelu ulotettiin myös Hiidentien pohjoispuolelle noin 200 metrin päähän. Tien eteläpuoleinen alue kuuluu myös valtakunnallisesti arvokkaaseen Uskelan- ja Halikonjoen laakson arvokkaaseen maisema-alueeseen (liite 3b).

Hiidentien eteläpuoleinen osuus kohteesta on täysin puutonta. Huomionar-voisista lajeista tavataan mäkikauraa ja keltamataraa. Muuta lajistoa edustavat mm. metsäkurjenpolvi, niittynätkelmä, ahomatara, valkovuokko, siankärsämö, pukin-juuri, niittyleinikki, kevätleinikki, aholeinikki, mukulaleinikki, rentukka, nurmitä-dyke, hiirenvirna, metsäapila, voikukka, vuohenputki, koiranputki, idänukonput-ki, mesiangervo, peltokorte, peltopillike (*Galeopsis bifida*), pelto-ohdake ja vain pel-lonreunassa tavattu nokkonen. Hiidentien pohjoispuolella tavataan puista hieman kiiltopajua (*Salix phylicifolia*), jota kasvaa puronotkon pohjalla ja pensaista ruusua. Lisäksi lähinnä rajauksen ulkopuolella on hieman istutettua puustoa. Täällä on havaittavissa myös hieman enemmän typpikasveja ja muokkauksen jälkiä.

Kohteessa 9.6 2004 havaittuja lintuja olivat pensassirkkalintu, peltosirkku, punavarpunen, niittykirvinen, kuovi ja kalatiira (*Sterna hirundo*).

Tämä kohde on maisemallisesti hieno ja Hiidentielle hyvin näkyvä. Alueella esiintyy myös huomionarvoisia lajeja ja alue on puuton, eikä täällä tarvita raivaus-ta vaan alue on siten suoraan laidunnettavissa, joten kohde tulisi saada ehdotto-masti perinnemaisemana hoidettua. Hiidentien eteläpuolen alueen maanomistaja (sama kuin Myllykosken lounaispuolisko) onkin tarjoamassa aluetta laidunnetta-vaksi esim. jo edellä mainitulle hevostilalle. Myös alueen hoidon ja laidunnusalu-een yhdistämistä jokirannan kautta edelliseen Myllykosken kohteeseen voidaan jatkossa selvittää.

Ojamyllönojan niitty

Ojamyllöjoja laskee Pitkäkosken kohdalla Uskelanjokeen. Purolaakso on valtaosaltaan melko puustoinen ja korkearuohoinen. Puron länsipuolta on istutettu paikoin koivulla ja itäosaa kuusella Hiidentien pohjoispuoleiselta osalta. Ainakin länsipuolella joitakin entisiä peltolohkojakin näyttää istutetun koivulla. Puron itäpuolella ja Hiidentien eteläpuolella sitä vastoin on jyrkähköä avointa paisteista pienruohoniittyä, jossa kasvaa huomionarvoisena lajina mm. mäkikauraa. Lisäksi aivan joen partaalla on pienialaisia melko edustavia ketolaikkuja (liite 3b).

Hiidentie on ylittänyt puron joskus aikaisemmin aivan jokirannan kohdalta. Paikalla on jäljellä vanhoja sillan kivirakenteita ja jokirannasta erkanevat pitkin nykyistä mökkitontin rajaa vanha tielinjaus. Tien pohjan voi vielä erottaa maastossa. Hiidentien eteläpuoleinen noin 150 metrin mittainen osuus kuuluu myös Uskelan- ja Halikonjoen valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen, mutta tien pohjoispuolelta mukaan on rajattu korkeintaan 50 metrin pätkä purovartta. Tarkastelu ulotettiin kuitenkin Hiidentieltä noin 600 m pohjoiseen (käyntipiste 6713371:3299115). Enimmäkseen avoimet puuttomat alueet ovat tällä puolen tietä korkeaa mesiangervoniittyä, mutta paikoin löytyy etäämpänä purosta pienialaisia matalaruohosiakiakin kohtia, joilla kasvaa mm. ketoneilikkaa.

Huomionarvoisista lajeista tavataan mäkikauraa molemmilla puolilla Hiidentietä, mutta varsinkin runsaana sitä kasvaa etenkin tien eteläpuolella ja lisäksi huomionarvoisia lajeja ovat molemmilla puolilla keltamatara ja tien pohjoispuolella peurankello sekä jokirannan ketolaikun ketopiippo. Tämän ketolaikun lajeja ovat mäkikauran ja keltamataran lisäksi ainakin mm. mäkitervakko, keltamaksaruoho, ketohanhikki (*Potentilla anserina*), hopeahanhikki (*Potentilla argentea*), päivänkakkara (*Leucanthemum vulgare*), lampaannata ja huopakeltano.

Muuta lajistoa Ojamyllön varrella noin 800 m matkalla on mm. vuohenputki, koiranputki, idänukonputki, koiranheinä, nurmitähkiö, niittynurmikka, metsälauha (*Deschampsia flexuosa*), juolavehnä, koiranvehnä, korpikastikka (*Calamagrostis purpurea*), mesiangervo, metsäkurjenpolvi, ojakellukka, kyläkellukka (*Geum urbanum*), käenkaali (*Oxalis acetosella*), lehtotähtimö, metsäkorte (*Equisetum sylvaticum*), niityleinikki, kevätleinikki, aholeinikki, mukulaleinikki, rentukka, voikukka, leskenlehti (*Tussilago farfara*), kirjopillike (*Galeopsis speciosa*), nokkonen, metsäapila, niittynätkelmä, hiirenvirna, aitovirna, nurmitädyke, siänkärsämö, nurmiröllä (*Agrostis capillaris*), poimulehtilaji (*Alchemilla* sp.), pukinjuuri, ahomatara, paimenmatara (*Galium album*), heinätähtimö, valkovuokko, ahomansikka (*Fragaria vesca*), ketoneilikka, kissankello ja kurjenkello (*Campanula persicifolia*). Puustoon ja pensastoon kuuluu mm. harmaaleppä, hieskoivu, kuusi, mänty, kataja, haapa, tuomi, kiiltopaju, pihlaja (*Sorbus aucuparia*), taikinamarja (*Ribes alpinum*), metsäruusu (*Rosa majalis*) ja vadelma.

Linnuista kirjattiin ylös 9.6.2004 Hiidentien eteläpuolelta satakieli, pensaskerttu, lehtokerttu (*Sylvia borin*), punavarpunen ja keltasirkku (*Emberiza citrinella*) sekä 15.6. Hiidentien pohjoispuolelta punavarpunen, lehtokerttu ja kuovi.

Vaikka tämä puronotko on enimmäkseen melko umpeenkasvanut ja puustoa on myös istutettu, voidaan kohde huomioarvoisten lajien ja pienialaistenkin edustavien osiensa perusteella luokitella I-luokkaan kuuluvaksi kohteeksi. Maanomistajat ovat kuitenkin aikoinaan valinneet puronotkossa useimmiten metsityslinjan. Kohteesta saatava puusto ei välttämättä ole aina kovin hyvälaatuista. Puut kasvavat löyhäpohjaisilla purorinteillä usein mutkaisiksi ja iso-oksaisiksi, joten näistä ei saa ainakaan kunnon sahatavaraa.

Mökkitontin omistaja, jonka avonaisella rinteellä kasvaa runsaasti mäkikauraa, harkitsi ensin perinnemaisemahoitoon ryhtymistä, mutta ei halua sittenkään eläimiä lähelle mökkiään. Asia on jätetty toistaiseksi hautumaan. Myös eräs maanomistaja, joka omistaa jokirannassa 1-2 hehtaaria maata ei heti tule mukaan, mutta

saattaa harkita asiaa uudelleen, jos ympäriltä muutkin tulevat mukaan. Kaikkiin puronotkon maanomistajiin ei keritty tai saatu vielä yhteyttä kesän 2004 aikana. Tässä on vielä työtä jäljellä. Alueen arvoa lisää puron suulla oleva hieno koskialue, jonka ranta-alueiden hoitoa kannattaa suunnitella ja jatkaa lounaaseen päin mahdollisesti aina Illinkoskelle asti ja myös itään päin jonkun matkaa Myllyn suuntaan. Koskialueelle voisi suunnitella myös luontopolkua.

Jänneojan niitty

Jänneojan purolaakso on monin paikoin melko umpeenkasvanut ja puustoinen. Lisäksi paikoin aluetta on istutettu mm. männyllä. Avonaisemmilla paikoilla korkeat ruohot, kuten mesiangervo vallitsevat. Kuitenkin kohteessa löytyy pieni-ruohoisempiakin niitty-laikkuja, joilla kasvaa mm. huomionarvoista mäkikauraa. Edustavan lajiston perusteella ja osin alueen hyvien hoitomahdollisuuksien perusteella tämä kohde voidaan luokitella vielä täpärästi I-luokkaan kuuluvaksi. Puronotkosta kuuluu vain noin 500 metrin osuus puron suulta valtakunnallisesti arvokkaaseen Uskelan- ja Halikonjoen maisema-alueeseen (liite 3b)

Hiidentien pohjoispuolella, puron itäpuolella on kuitenkin jo niin vankkaa mänty- ja kuusimetsää, että sitä ei näyttäisi kannattavan suunnitella perinnemaisemana hoidettavaksi. Sen sijaan puron länsipuolella (Hiidentien pohjoispuoli) on enimmäkseen avonaista niittyä, tosin tiestä pohjoiseen vajaan sadan metrin päässä alkaa harva mäntytaimikko noin sadan metrin matkalle, mutta tämän jälkeen avautuu avonainen niittyala useiden satojen metrien osuudelta. Lisäksi pohjoisen suunnasta on jo lähialueella tai jopa tähän kohteeseen yhtyen laidunnusta emolehmätilan eläimillä.

Hiidentien eteläpuoli on enimmäkseen melko umpeenkasvanutta kummallakin puolella puroa ja täällä tarvitaankin runsaasti työtä ennen laidunnusta. Alueella on mm. haapatiheikköjä ja kuusikkoja sekä aluskasvillisuudessa maitohorsma- ja mesiangervokasvustoja, mutta ylempänä kuivemmillä, pienialaisilla niittykummuilla tavataan mm. mäkikauraa. Alueella ei ole vielä mitään vanhan metsän arvoja ja voimakkaatkin peruskunnostustoimenpiteet ovat perusteltuja. Täten umpeenkasvupuustoa voidaan raivata pois ainakin hakamaa-asentoon asti tai muodostaa alueesta lähes puuton kohde ja aloittaa kohteen laidunnus ja siten palauttaa alue perinnemaisemaksi.

Jänneojan puronotkon huomionarvoisiin lajeihin kuuluu em. mäkikauran lisäksi keltamatarä. Tavanomaisempaa lajistoa edustavat mm. koiranputki, karhunputki, idänukonputki, vuohenputki, mesiangervo, maitohorsma, nurmipuntarpää, nurmitähkiö, niittynurmikka, koiranheinä, nurmilauha (*Deschampsia cespitosa*), nurminata (*Festuca pratensis*), juolavehna, koiranheinä, metsälauha, pelto-ohdake, peltokorte, leskenlehti, nokkonen, metsäkurjenpolvi, ojakellukka, metsäkorte, metsäapila, kultapiisku (*Solidago virgaurea*), voikukka, valkovuokko, niittyleinikki, aholeinikki, ahdekaunokki (*Centaurea jacea*), ahomansikka, ahomatara, pukinjuurri, pukinparta, ketoneilikka, päivänkakkara, niittysuolaheinä, heinätahtimö, siankärsämö, nurmitädyke, niittynätkelmä, hiirenvirna, aitovirna, särmäkuisma (*Hypericum maculatum*), kissankello, harakankello, kurjenkello ja poimulehtilaji.

Tien eteläpuolen puustoisemmassa osassa tavataan lisäksi myös mm. lehtoleinikkiä (*Ranunculus cassubicus*), lehtotähtimöä, käenkaalia, metsäalvejuurta (*Dryopteris carthusiana*) ja kivikkoalvejuurta (*Dryopteris filix-mas*). Maanomistajan mukaan purolaakson alueella on kasvanut huomionarvoisista lajeista aikaisemmin peuran-kello ja kevätesikka, mutta nämä ovat sittemmin hävinneet. Lisäksi on havaintoja keltavuokon (*Anemone ranunculoides*) ja kissankellon taantumisesta. Puronotkon puustoon ja pensastoon kuuluu mm. harmaaleppä, hieskoivu, kataja, kuusi, mänty, haapa, tuomi, kiiltopaju, pajulaji, pihlaja, metsäruusu ja vadelma. Linnuis-ta kirjattiin 21.7.2004 vain tiltalti (*Phylloscopus collybita*).

Alueen laidunnuksesta on aikaa maanomistajien mukaan jo yli 20 vuotta. Alueella on tällöin laidunnettu emolehmiä 5-10 vuoden ajan. Maanomistaja, joka omistaa valtaosan puronotkosta haluaa antaa puronotkon alueensa hoidettavaksi ja laidunnettavaksi. Lisäksi omistaja ehdotti jokirannasta muitakin alueita hoidon pariin ja myös luontopolkua ehdotettiin Myllyyn ja Illinkoskelle asti jokirantaan.

Syväojan niitty

Syväojan puronotko ja sen suulla olevat Uskelanjoen varren niittyalueet jäävät valtakunnallisesti arvokkaan Uskelan- ja Halikonjoen maisema-alueen ulkopuolelle, mutta kuuluvat sen sijaan laajaan Rekijoenlaakson Natura-alueeseen (FI0200102). Syväojan kohdalla Hiidentiellekin näkyy maisemallisesti hienoja ja jo vuosisatojen ajan laidunnettuja puronotkoniittyjä. Syväojan laitumeksi nimetty alue onkin luokiteltu maakunnallisesti arvokkaaksi (M-) perinnebiotoopiksi (Lehtomaa 2000). Nämä jo hoidossa olevat niityt rajattiin kuitenkin pois tästä selvityksestä ja keskityttiin näiden länsipuolella ja jatkeena oleviin hoitamattomiin niityihin. Lehtomaan julkaisussa rajattu Syväojan laidun on aivan eteläkärjestään kuitenkin laiduntamatonta ja sivuaa tältä osin nyt tarkasteltavaa aluetta (liite 3b).

Kesällä 2004 Hiidentien pohjoispuoleiset vielä laiduntamattomana olleet niitynotkon osat ovat säilyneet monin paikoin suhteellisen matalakasvuisina. Puustoa on häiritsevän paljon vain tien varressa. Avonaisemmat kohdat näkyvät tielle

Hiidentie ja Syväojan jo vuosisatoja laidunnettua puronotkoa pylväskatajineen.

kin hienoina katajaa harvakseltaan kasvavina niittyinä. Alueen laidunnuksesta ei ilmeisesti ole kulunut kovin kauan aikaa tai ainakin alueella oli jäljellä vielä vanhoja aidan tolppia. Ylärinteillä ja niittynotkon pohjoispuoliskolla sijaitsevat kohteen matalakasvuisimmat niityn osat, joilla tavataan mm. ketoneilikkaa ja pukinjuurta sekä huomionarvoisena lajina ainakin hakarasaraa, keltamataraa ja peuran-kelloa. Notkon varjoisammalla länsipuoliskon rinteellä on paikoin kosteita huopaohdaketta (*Cirsium helenioides*) ym. kasvavia laikkuja.

Hiidentien pohjoispuoleisen niittynotkon muuta lajistoa edustavat mm. kis-sankello, harakankello, kurjenkello, siankärsämö, nurmirölli, poimulehtilaji, valkovuokko, ahdekaunokki, ahomansikka, särmäkuisma, päivänkakkara, heinätäh-timö, ahomatar, paimenmatar, niittyleinikki, aholeinikki, rönsyleinikki, metsä-apila, aitivirna, niittynätkelmä, metsäkurjenpolvi, käenkukka (*Lychnis flos-cuculi*), korpikaisla, mesiangervo, ojakellukka, kyläkellukka, vuohenputki, karhunputki, koiranputki, idänukonputki, peltolemmikki (*Myosotis arvensis*), pelto-ohdake, les-kenlehti, voikukka, nurmitähkiö, juolavehnä, koiranvehnä (*Elymus canius*), puna-nata (*Festuca rubra*), niittynurmikka, koiranheinä, nurmilauha, maitohorsma ja nokkonen.

Lannoitettua maata indikoivat nokkoset, juolavehnät ja ohdakkeet ym. sijoit-tuvat pääasiassa peltojen viereen tai eivät ole hallitsevassa asemassa varsinaisilla niityillä. Lisäksi tien varren paisteiselta ja tien kunnostuksessa muokatulta törmäl-tä on mainittava huomionarvoisena lajina keltasauramo. Puuston varjostamaa aluet-

Raivattua ja harvennettua tienvarren harmaalepikkoa Syväojan lähellä.

ta on tien varressa ja sen tuntumassa. Mainitun katajan lisäksi puustoon ja pensastoon kuuluu harmaaleppä, haapa, hieskoivu, kuusi, mänty, tuomi, pihlaja, raita (*Salix caprea*), ahopaju (*Salix starkeana*), kiiltopaju, sekä mustaherukka (*Ribes nigrum*), metsäruusu ja vadelma. Lähellä tietä puronotko alkaa olla laidunnusta ajatellen liian jyrkkäkumpareista ja puro melko syvälle maahan uurtunut. Linnuista merkittiin muistiin 16.7 2005 pikkulepinkäinen (*Lanius collurio*).

Hiidentien eteläpuolella sijaitsevaa Uskelanjoen rantaa tarkasteltiin noin 600 m Syväoan suulta lounaaseen. Aluksi tieltä lähdettäessä jokirannassa on noin 10–20 vuotta sitten (omistajan ilmoitus) laidunnuttua rantaniittyä. Noin 400 metrin matkalla jokirannassa on jokseenkin niittymäistä aluetta, mutta tämän jälkeen jokea reunaa 100 jaksolla selvä heinäpelto. Pellon jälkeen joen mutkassa on järeitä ja hyvinkin paksuja ja vankkaoksaisia haapoja ja myös korkeita alhaalta karsiutuneita mäntyjä käsittävä metsikkökuvio. Metsikön ja heinäpellon pohjoispuolelle jää kapea niittykaistale. Haapavoittoisen metsikön pohjoispuolella on istutettua nuorta kuusikko- ja koivikkotaimikkoa ja luoteispuolen metsikkökumpareella kasvaa puhdasta vanhempaa aluskasvitonta männikköä.

Joen mutkaan rajoittuvan noin 100 metrin mittaisen haapavaltaisen metsikön jälkeen jokirantaa reunustaa korkearuohoinen niitty. Joessa on sen mutkan ja niityn kohdalla melko hieno koskipaikka. Tarkastelu ulotettiin palstan 0181 lounaisrajalle (koordinaatit 6713158:3302094), joka on myös Natura-raja joen tällä puolen, josta vielä noin 75 metrin niittyjakson päässä näkyi jokirantaan istutettua kuusitaimikkoa. Joen vastarannalla näkyi näillä main kuitenkin edustavaa laidunnuttua (havaittavissa noin 10 lehmää) jokirantaniittyä usean sadan metrin matkalla (alueet kuuluvat Naturaan).

Ikonen (2002) on määrittänyt Rekijoenlaakson Natura-alueelta luontodirektiivin luontotyypit ja tämän mukaan em. metsikkökuviot kuuluvat mm. Natura-luontotyyppiluokituksessa Luonnonmetsiin (9010) sekä jokirannan ja Hiidentien pohjoispuoliset niittyalueet Runsaslajisiin kuiviin ja tuoreisiin niittyihin (6270). Lisäksi alueella on nuorta harmaaleppikkoa.

Hiidentien eteläpuolen, Syväoan suun lounaispuolen huomionarvoisiin kasvilajeihin kuuluvat peurankello ja keltamatara, jotka kasvavat varsinaisella niittyalueella ja keltasauramo, jota tavataan vain tienpientareella. Alueen muuta lajistoa ovat mm. siankärsämö, poimulehtilaji, kissankello, harakankello, kurjenkello, ahdekaunokki, päivänkakkara, ketoneilikka, huopakeltano, nurmirölli, lampaannata, ahomatara, ahomansikka, ketohanhikki, särmäkuisma, nurmitädyke, heinäätähtimö, pukinjuuri, keltanolaji (*Hieracium sp.*), niittysuolaheinä, pukinparta, niittyleinikki, aholeinikki, valkovuokko, niittynätkelmä, hiirenvirna, aitovirna, metsäapila, metsäkurjenpolvi, ojakellukka, kyläkellukka, käenkukka, mesiangervo, rohtovirmajuuri, pujo (*Artemisia vulgaris*), vuohenputki, karhunputki, koiranputki, linnunkaali (*Lapsana communis*), kirjopillike, pietaryrtti (*Tanacetum vulgare*), voikukka, leskenlehti, nokkonen, pelto-ohdake, piikkiohdake (*Cirsium vulgare*), peltokorte, punanata, nurmitähkiö, niitypuntarpää, niitynurmikka, koiranheinä ja nurmilauha. Jokirannassa kasvaa järvikorte (*Equisetum fluviatile*) ja ruokohelpi sekä haapamäntymetsikössä mm. kielo (*Convallaria majalis*), metsäkastikka (*Calamagrostis arundinacea*), metsäkorte, metsälauha ja puolukka (*Vaccinium vitis-idaea*).

Alueen puustoon ja pensastoon kuuluu mm. harmaaleppä, haapa, hieskoivu, kuusi, mänty, kataja, tuomi, pajulaji ja metsäruusu Alueella 15.7 2004 tavattuja lintulajeja olivat mm. pensaskerttu, hömötiainen (*Parus montanus*) ja koskipaikassa rantasipi. Alueella lenteli myös perhosia mm. sinisiipilaji (*Polyommata*) ja kultasiipilaji (*Lycaeninae*).

Ainakin kaikki ne Syväoan lähistön maanomistajat, joihin kesällä 2004 otettiin ja saatiin yhteys, olivat halukkaita antamaan niittyalueensa laidunnettaviksi tai pusikoituneet kohdat raivattaviksi. Tulos poikkeaa jonkin verran Ikosen ym. (2001, s. 145) suunnitelmassa esitetystä halukkuustilanteesta. Alueen hoitoa on myös

suunniteltu jo mainitussa Ikosen ja kumppaneiden julkaisussa. Kaikkia nyt tarkasteltuja alueita on omistajien mukaan aikaisemmin laidunnettu (Ikonen ym. 2001, s. 139). Edellä kuvattu järeää haapaa kasvava metsikkö on aikaisemmin ollut hakana tai metsälaitumena (Ikonen ym. 2001, s. 137). Samoin Hiidentien varrella tien mutkaa ja jokea kohti viettävässä ja harmaaleppää kasvavassa rinteessä on ollut metsälaidunta tai hakamaata. Tämä harmaaleppää kasvava tienvierusta raivattiinkin ja haketettiin Maisemajuna-projektin puitteissa syyskesällä 2004. Laidunnusta tähän kapeaan ja eläimiä ajatellen hankalaan kohtaan ei kuitenkaan kannata ajatella.

Haapasekametsikkö tulee nähtävästi jättää sekä raivaamatta että laiduntamatta eikä yrittääkään hoitaa hakamaana. Ainakin Ikosen ym. (2001) mukaan kuvion metsänhoidon suositukseksi on lahopuun lisääminen. Jonkin verran haapakuviolla oli kuitenkin nuorta haapaa ym. puustoa karsittu ja harvennettu maassa kesällä 2004 lojuvien risujen ja rankojen perusteella. Järeähaapaisessa sekametsässä täytyy kesän 2004 selvityksenkin pohjalta ottaa muun lahopuulajiston ohella huomioon jopa se, että liito-orava (*Pteromys volans*) suosisi aluetta. Joka tapauksessa puuston jättäminen tähän joen mutkan paikoin jyrkkäänkin rinteeseen on perusteltua, sillä puusto sitoo juurillaan maata vaikka ei ehkä kokonaan estäkään maanviereisiä. Toisaalta maanvieremät synnyttävät uutta lahopuuta.

Muualla Syväojan tarkastelualueella voidaan aloittaa niittyjen laidunnus. Puuston raivausta ei parhaimmilla niityillä tarvita. Vain jos haketetun kohdan itäpuolen ja tien vierustan puustoisempia kohtia saadaan myös laidunkäyttöön voi raivaus tulla kysymykseen. Syväojan suun lähellä maasto saattaa olla niin kumpareista ja puro syvään uurtunut, että se haittaa kohdan laidunkäyttöä. Joka tapauksessa tavoitteena on se, että mahdollisimman moni niittykuvio voidaan palauttaa laidunnuksen pariin (vrt. Ikonen ym. 2001, s. 139) ja saada jokseenkin yhtenäinen laidunalue jo olemassa olevien vuosisataisten hienojen niittyjen jatkeeksi.

Tienvarsikohteet

Moottoritien pohjoispuoli

Hiidentietä pohjoiseen päin mentäessä heti moottoritien ylityksen jälkeen tien piennareilla kasvaa jokseenkin edustavaa niittylajistoa. Kohdan voisi erottaa normaalisti alku- ja keskikesän niitosta sekä niittää erikseen sopivana syyskesän tai alkusyksyn ajankohtana ja mahdollisesti esim. pienniittokone Grillolla. Tienpiennarta voi ottaa erikseen hoidettavaksi moottoritien ylityksen jälkeen noin 500 m pituisen jakson tien vieren ladolle asti.

Tiejaksolla kasvaa huomionarvoisista lajeista ainakin peurankello ja keltamataraa. Jälkimmäinen on vuoden 2000 uhanalaisarvioinnissa (Rassi ym. 2001) sijoitettu myös vaarantuneiden (VU) luokkaan. Kohteen muuta lajistoa edustavat mm. kissankello, harakankello ja apilat, mutta myös koiranheinää ja palsternakkaa (*Pastinaca sativa*) ym. tavataan.

Veitakkalan pohjoisosa

Veitakkalan kartanon pohjoispuolelta Veitakkalan hevoslaitumelle asti on tien länsipuolella runsaspuustoista piennarta, josta puusto näyttää työntyvän tien puolelle ja haittaavan näkyvyyttä ja ehkä jo isompien ajoneuvojen kulkuakin. Alueen hoidossa ja raivauksessa voidaan noudattaa esim. Maa- ja metsätalousministeriön sekä Liikenne- ja viestintäministeriön ym. hoito-opasta ja käsikirjaa vuodelta 2003.

Veitakkalan hevoslaidun

Tielle työntyvän puuston alla ja paisterinteillä kasvaviin huomionarvoisiin aluskasvilajeihin kuuluu kangasajuruoho ja muita edustavia lajeja ovat mm., ketoneilikka, huopakeltano, mäkitervakko, keltamaksaruoho ja nuokkukohokki ym. Aluskasvillisuuden niittoa tässä kohtaa ei tarvita vain varjostavan puuston poistoa ja maiseman avartamista. Kyseeseen voi tulla myös kangasajuruohon istuttaminen paisterinteeseen, jos lajin kasvustot ovat kovin harvoja.

Hevoslaitumen kohdalla sijaitsevan kiviaidan hoitona on vain liikaa varjostavan ja maisemanäkymiä estävän puuston raivaus pois. Itse kiviaitaan ei kosketa tai korkeintaan nostetaan jokin irronnut lohkarie takaisin paikalleen (ks. Maa- ja kotitalousnaisten Keskus 2002). Vanhat kiviaidat saattavat tarjota kasvualustaa esim. harvinaisille ja uhanalaisillekin sammal- ja jäkälälajeille.

Hovirinnan kohta

Hovirinnassa, Hiidentien ja Hovirinnantien kulmassa on kapealti avonaista paisteista niittyä, jossa kasvaa huomionarvoisena lajina sikoangervoa. Tässä kohtaa järjestettiin syyskesällä Maisemajunaprojektin Maisemabussi-retkellä käsinniittö- näytös. Kohde voidaan irrottaa tavanomaisesta pientareiden niitosta ja suorittaa työ jatkossakin syyskesällä esim. käsin tai Grillolla.

Hovirinnantien risteuksen ja Uotin tilan välistä umpeenkasvanutta tienvarsimaisemaa voi myös avartaa puustoa poistamalla. Lisäksi voidaan poistaa tienvarren romuja, kunnostaa latoja ja torjua lupiinien levittäytymistä pihojaa laajemmalle. Tuulihaukan pönttö laitettiin tämän kohdan ladon seinään syksyllä 2004.

Salo-Pertteli rajalta Ali-Mikolaan

Lustojan notkon itäpuolella sijaitsee Salon ja Perttelin raja. Rajalta noin 600 metrin matkalta Ali-Mikolaan asti voidaan tienvarret erottaa tavanomaisesta pientareiden niitosta. Piennarniittyjen huomionarvoisia lajeja ovat keltamatara ja peurankello. Muuta lajistoa ovat mm. kissankello, harakankello ja apilat ym.

Ojamylynojan itäpuoli

Ojamylynojan itäpuolella (noin 700 m Rekijoentien ja Vähähiidentien risteyksestä Haaliin päin) tasaisella peltoalueella puronotkon jälkeen on noin 200 metrin matkalla tienpiennarta, jonka voisi erottaa erikseen hoidettavaksi. Huomionarvoisista lajeista alueella esiintyy ainakin peurankelloa.

Keltanummelta Haalintien risteykseen

Keltanummelta, Hiidentien ja Keltanummentien risteyksestä lähtien aina Hiidentien ja Haalintien risteykseen asti voidaan tienvarret erottaa tavanomaisesta pientareiden hoidosta. Huomionarvoisia lajeja ei ole aivan joka kohdassa tällä noin 2 km mittaisella tieosuudella tai niitä on hieman harvakseltaan, joten aluetta voidaan vielä tarkentaa hoitotyön käynnistyessä. Kuitenkin avonaisilla, peltojen ympäröimillä piennarniityillä kasvaa ainakin peurankelloa. Lisäksi tavataan mm. muita kellokasveja. Tien jokea kohti viettävässä puustoisemmassa rinteessä ja mutkan kohdalla huomionarvoisista lajeista esiintyy varsinkin keltasauramo. Varjoinen keltasauramon kasvupaikka ei kuitenkaan ole vaan se kasvaa paisteisilla luiskilla, joita on tienteossa hiljattain muokattu. Laji on nähtävästikin jopa hyötynyt tehdyistä toimenpiteistä ja saanut näin vapaata kasvutilaa, mitä ei välttämättä löydy ympäröiviltä umpeenkasvaneilta ja rehevöityneiltä niityiltä.

Muut niittyinä hoidettavat kohteet

Perttelin taajaman ja kirkonkylän eteläpuolella sijaitsee Mikolan ja Kaukolan välisessä ison sähkölinjan paikkeilla Koisoja-niminen kapea puro. Itse puro ei vaikuttanut ainakaan Hiidentien kohdalla kovinkaan merkittävältä hoitokohteelta, mutta sähkölinjan alla, tien eteläpuolella, pellolle vievän kärrypolun varrella kasvoi muutamia mielenkiintoisia kasvilajeja. Näitä olivat huomionarvoisista lajeista keltapila, jonka lisäksi tavattiin mm. viherjäsenruohoa, ketoneilikkaa, jänönsara (*Carex ovalis*) ym.

Eija Hagelbergin (suull. tieto) mukaan Ruotsissa niittyjä ja muita perinnetähteitä on alettu hoitaa myös voimalinjojen alla. Koisojan tapauksessa se tarkoittaisi puuston raivausta mikäli tavoitteena on nykyistä laajemman avonaisen ja puuttoman alan lisääminen. Sähkölinjan alta jonkin verran haittaavaa nuorta puustoa olikin kaadettu, mutta rankoja ei ollut kuljetettu pois. Puron ja tien vieressä olevaa ¼ hehtaarin kokoista peltolaikkuuta voidaan puolestaan ehdottaa jatkossakin maisemapeltona hoidettavaksi.

Tuulihaukan pöntöt

Kesän 2004 suunnittelutyössä etsittiin myös latoja, joiden seinään voisi sijoittaa tuulihaukan pöntön. Jo vuosikymmenien ajan harvinaistuneen ja nykyään silmällä pidettävän lajin viime vuosina alkanutta elpymistä voidaan edistää mm. pöntötyksellä. Sopivia latoja löytyi jokseenkin kaikkialta Hiidentien varrelta: mm. moottoritien etelä- ja pohjoispuolelta, Veitakkalan pohjoispuolelta, Perttelin kirkon pohjoispuolelta nykyisen Vähähiidentien varrelta esim. Pellonpään kohdalta ja Nokankosken lounaispuolelta, Keltanummen kohdalta ja Syväojan puronotkon alueelta. Pönttöjen asentaminen alkoi heti jo syyskesällä 2004.

Tuulihaukan pönttö ja taustalla Maisemajuna -projektin hoitamaa lehtikuusikkoa.

Latojen ja muiden rakennusten kunnostustarpeesta

Hiidentien varrelta tarkasteltiin alustavasti myös latojen ja muiden rakennusten kunnostustarvetta. Kunnostusta vaativia latoja näyttäisi olevan Hiidentien (vanhan Perttelintien) alussa Ollikkalassa, moottoritien kohdalla Pappilassa, Veitakkalassa ja Lopessa. Pientä remonttia saattavat vaatia myös useat Vähähiidentien varren ladot, mutta Rekijoentien varrelta ei pantu merkille erityisesti tielle näkyvää latoa, joka olisi korjauksen tarpeessa. Nämä ovat ehkä vain piilossa puuston ja muiden rakennusten takana ja asia vaatisi siten vielä tarkistusta.

Muuta kunnostettavaa rakennuskantaa Hiidentien varrella saattaisi olla esim. Perttelin keskustassa Hiidentien eli Mikolantien ja Kaivolantien risteuksen tuntu-
massa sijaitseva vanha viljamakasiini. Idean makasiinin kunnostuksesta on esittä-
nyt läänintaiteilija Viri Teppo-Pärnä (Eija Hagelberg suull. tieto).

Kesän 2004 maastotyön perusteella kunnostettava rakennus voisi olla esim.
Kaivolantien ja Vähähiidentien risteyksestä 1 km pohjoiseen tien itäpuolella sijait-
seva keltainen pitkä talo, joka vaatisi uutta maalia. Tämän tapaisia kohteita tosin
vaikutti Hiidentien varrelta löytyvän useampiakin.

Edellä mainitusta kohteesta vielä hieman pohjoiseen sijaitsee Pellonpään koh-
dalla kotiseutumuseo, jonka päärakennuksen savupiipusta puuttuu pari tiiltä, ik-
kunalautoja pitäisi oikoa sekä tarkistaa talojen kattojen kunto ja sivurakennus vaa-
tisi uuden samansävyisen punamultapinnan. Museon kohdalla tien toisella puo-
len on myös koppimainen rakennelma (maitolava ?, postikoppi ?), jonka ympäril-
tä voi raivata puiden vesat pois.

Kunnostettava rakennus saattaisi olla myös vaikka Koisojan kohdalla (Miko-
lantie 135 Pertteli) sähkölinjan läheisyydessä sijaitseva asumaton talo, jonka mie-
lenkiintoisessa pihassa kasvaa mm. vaahteroita, jalavia ja maksaruoholajeja. Tontti
on jäänyt puuston varjoon ja maisemaa täytyisi avartaa haittaavaa puustoa poista-
malla ainakin tien eteläpuolelta. Vaikka tontilta avautuu etelän suuntaan avara
peltonäkymä tulee voimalinja hieman häiritsemään maisemakuvaa. Tienvarsive-
sakkoa ja muutakin puustoa voidaan joka tapauksessa tältä Koisojan kohtaa ja Pert-
telin taajamaasutukseen metsäisenä jatkuvalla osuudelta raivata laajemmaltikin.

Lisäksi Hiidentien varren rakennuskannasta voidaan mainita se, että Veitak-
kalan päärakennuksen pohjoispuolelta löytyy puolestaan niin pitkälle lahonneita
ja puuston varjoon jääneitä rakennuksia, ettei niitä voi enää nähtävästi kunnostaa.
Rakennusten ympärillä ja tien vieressäkin tällä kohtaa kasvaa jalopuustoa.

Hiidentien varren sillat ja kilometripylväät

Puronotkot ylittäviltä silloilta puuttuvat kaiteet monessa kohtaa tai ne ovat aina-
kin huonossa kunnossa. Esimerkiksi Päivärinteen ja Asolanojan kohdalla kaiteet
ovat lahoamassa ja Lustojan kohdalla ne puuttuvat kokonaan. Muuallakin asia
vaatii vielä tarkistamista ja puutteet tulee korjata perinnemaisematien tyyliin sopi-
villa materiaaleilla eli puisilla kaiteilla ja kivisillä tukijaloilla, ei betoni ja teräsviri-
telmillä. Myös sillan vanhat kiviset perusrakenteet saattavat vaatia kunnan tarkis-
tusta, jotta sillat säilyvät tulevaisuudessakin ehjinä (vrt. Motiivi Oy 2001, s. 77).

Hiidentien varrella on myös vanhoja kivisiä kilometripylväitä. Näistä monet
ovat kuitenkin pahasti kallellaan ja vaativat oikaisua. Esim. Veitakkalan kartanon
eteläpuolella sijaitsevan notkelma-alueen pylväs on jokseenkin suorassa, mutta
kartanon pohjoispuolella sijaitsevan hevoslaitumen paikkeilla (koordinaatit
6708202:3290091) oleva kivipylyväk on kaatumaisillaan. Seuraava pylväs (lukemat
36/7) Pertteliin päin mentäessä sijaitsee Lusto-ojan länsipuolella (koordinaatit
6708752:3290878) ja vaatii sekin oikaisua.

Kunnostusta vaativia sillankaiteita on muun muassa Lustojan kohdalla.

Hiidentien maisemanhoitokysely

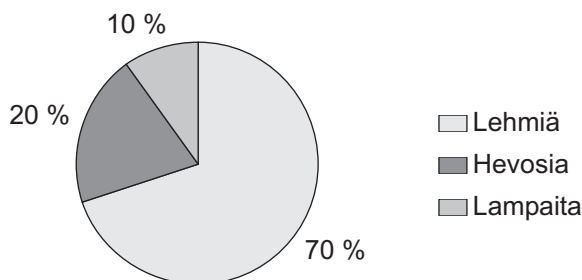
Yleistä

Heti jo maastotöiden alkuvaiheessa pyrittiin ottamaan yhteyttä puronotkojen ja muiden hoidettaviksi kaavailtujen kohteiden maanomistajiin. Suurin osa kohdealueiden maanomistajista tavoitettiin työn aikana ja useimmille tehtiin tilakäynti kyselylomakkeen kera. Muutamat maanomistajat ilmoittivat, että heillä ei ole hoitoon sopivia niittyjä tarjolla ja vain harva ilmoitti, että ei ole kiinnostunut puronotkojen ym. hoidosta perinnemaisemana. Näiden tilojen osalta kyselylomake jäi täyttämättä. Myös muutamalta niiltä tilalta, joille tehtiin käynti, jäi lomake toistaiseksi lopullista täyttämistä vaille, koska omistajat halusivat vielä harkita mille kannalle asettuvat. Tämän lisäksi jatkossa selvitettäväksi jäi vielä omistajan löytäminen muutamalle kiinteistölle ja yhteydenotto muutamalle muulle tilalle, joihin ei keritty saamaan kontaktia kesän 2004 aikana.

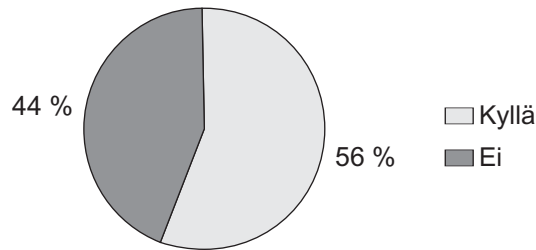
Perinteinen maankäyttö

Kyselylomakkeen täyttäneistä lähes kaikki ovat sitoutuneet ympäristötuen perustukeen. Tukeen sitoutumattomat kiinteistöt ovat joko kesämökkintontteja tai lomakkeen tämä kohta on jäänyt täyttämättä. Kysyttäessä mitä perinteisen maankäytön (laidunnus/niitto) muotoa kohteessa on viimeksi harjoitettu, kaikki lomakkeen täyttäneet valitsivat laidunnuksen. Täten puronotkot ovat olleet vain eläinten laiduntamia eikä niistä ole heinää erikseen korjattu pois.

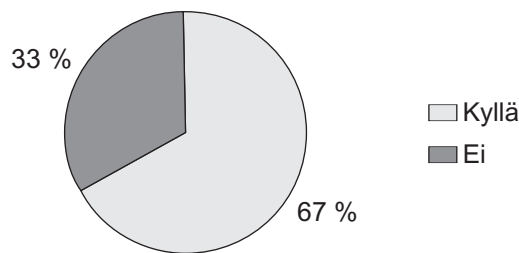
Valtaosa kohteista on ollut laiduntamatta jo yli 20 vuotta ja vain harvalla tilalla laidunnuksesta on kulunut vähemmän kuin 20 vuotta tai alue on nykyäänkin laidunnuksessa. Kohtaan, jossa kysyttiin laidunnuksen (tai muun perinnekäytön) kesto, 1/3 vastaajista osasi kertoa, että perinnekäyttö oli jatkunut ainakin yli 20 vuotta. Kuitenkin lähes puolet vastaajista on jättänyt tämän kohdan väliin ja ei ehkä osaa vastata tai muista perinteisen maankäytön kestoaikaa. Kohteista 70 % on viimeksi laidunnettu lehmillä, 20 % hevosilla ja 10 % lampailla.

Kyselyyn vastanneista yli puolet oli kiinnostunut aloittamaan alueen laidun-
nuksen tai niiton.

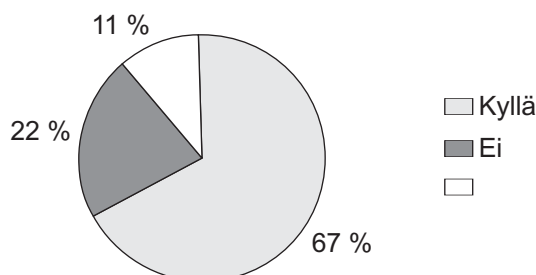

Vain harvalla oli laidunnukseen sopivia eläimiä omasta takaa. Kiinnostusta laidunyhdistyöhön osoitti vastaajista yli puolet, 1/3 ilmaisi kielteisen kannan ja yli 10 % ei osannut sanoa kantaansa. Tiloista 2/3 olisi halukas vuokraamaan alueitansa niitto tai laidunkäyttöön ja 1/3 ei ollut vuokraukseen valmis.

Suunnittelualueen harvat eläintilat (osuus n. 10 %) halusivat itselleen lisää laidunmaata, mutta muut tilat, joilla eläimiä ei ollut, ilmoittivat asiaan joko kielteisen kantansa (lähes 80 %) tai kohtaan ei ollut vastattu (n. 10 %). Kukaan vastanneista ei ollut suoralta kädeltä valmis vuokraamaan eläimiä itselleen laidunkäyttöön, sillä noin 80 % merkitsi kielteisen kantansa, 10 % harkitsi tätä mahdollisuutta ja 10 % vastauksista kohta oli jätetty auki. Myös kysyttäessä halukkuutta vuokrata omistamiaan eläimiä toiselle laidunkäyttöön, käy ilmi, että harvat eläintilat ovat tähän valmiita, mutta tiloja joilla eläimiä ei ole, ei kysymyskään kosketa.

Kun kyselyyn osallistuneilta tiedusteltiin kiinnostusta aloittaa alueen hoito ja antaa alue laidunnettavaksi, jos Salon seutukunnan alueella 2003-2006 toimiva Maisemajuna-projekti tekee alueelle aidan, vain 22 % vastasi kieltävästi, 67 % myöntävästi ja 11 % tiloista piti tätä mahdollisuutta harkitsemisen arvoisena vaihtoehtona.

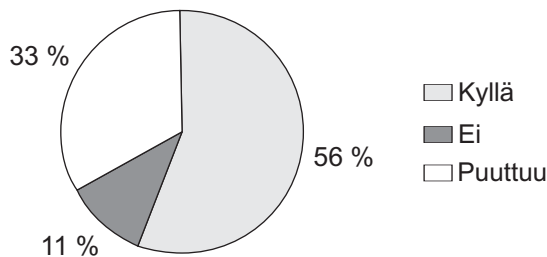
Latojen kunnostus ja tuulihaukan pöntöt

Maanomistajilta kyseltiin myös kiinnostusta alueella olevien vanhojen latojen tms. säilyttämisestä tai kunnostamisesta. Lisäksi kyseltiin, jos omistaa Hiidentien varresta ladon, niin voiko ladon seinään viedä tuulihaukan pöntön. Kukaan ei ainakaan suoraan vastannut tähän kieltävästi vaan lähes puolella vastaus puuttui ja 1/3 ilmoitti, että ei omista tällä kohtaa latoa ja 22 % tiloilla oli osoittaa lato, jonka seinään pöntön sai tuoda. Sopivia kunnostettavia latoja ei kyselyssä mukana olleilta tiloilta sen sijaan näyttänyt löytyvän.

Tuulihaukalle parhaiten sopivia latoja olikin muualla Hiidentien varrella kuin kyselyyn osallistuneiden puronotkojen maanomistajien alueilla. Näille myös ripustettiin useita pönttöjä syyskesän 2004 aikana.

Tienvarsien hoito

Tienvarsien hoitoon suhtautui kielteisesti vain noin 10 % vastaajista ja sen sijaan myönteisesti suhtautuvien osuus oli lähes 60 %. Noin 1/3 vastaajista ei merkinnyt kantaansa, mutta näistä tiloista suurin osa oli Hiidentien aukeilla tai vähäpuustoisilla jaksoilla, eikä kysymys ilmeisesti koskettanut näiden omistajia.

Maisemapellot ja kosteikkoalueet

Kyselyssä kiinnostusta maisemapellon perustamiseen tienvarteen tai maisemakasveista tai -puista suojakaistalla tai -vyöhykkeessä tienvarressa vastasi myöntävästi 45 %, mahdollisesti noin 10 % ja noin 45 % oli jättänyt tähän kohtaan vastaamatta. Kukaan ei ainakaan heti kohta vastustanut ajatusta.

Kosteikkoalue oli jo olemassa kahden puronotkon alueella. Kiinnostusta uusien kosteikkojen perustamiseen ei sen sijaan tämän kyselyn yhteydessä ilmaistu.

Luonto

Lajimuutoksia tuli esille muutamista vastauksista. Esim. umpeenkasvaneella puronotkolla oli havaittu kevättesikon ja ketokasvien, kuten esim. kissankellojen ja peurankellojen vähentyneen, samoin myös keltavuokon mainittiin taantuneen. Toisaalta eräässä toisessa vastauksessa keltavuokko mainittiin runsaaksi.

Arkeologia ja vanhat tarinat

Arkeologisia ja historiallisia havaintoja on tehty kahden puronotkon kohdalla (verkonpaino löydetty ja 1700-luvun taistelu merkitty ristillä ja luvulla kallioon). Vanhoja, Hiidentiehen liittyviä tarinoita oli tiedossa kahdella maanomistajalla.

6

Yhteenveto

Hiidentien suunnittelualueella tarkasteltiin 10 Uskelanjokeen laskevaa puronotkoa tai joen varren niittyalueita. Kohteet arvotettiin kahteen luokkaan. I-luokkaan kuuluvilla notkoilla ja niityillä kasvaa yleensä useita huomionarvoisia lajeja eri puolilla kohdetta. Sen sijaan II-luokkaan sijoitetuilla niityillä huomionarvoiset lajit puuttuvat tai niitä on kokonaisuuteen nähden hyvin vähän. Hoidettaviksi niityiksi tavoitellaan ensisijaisesti I-luokkaan kuuluvia kohteita. Seuraavassa taulukossa on esitetty puroniittyjen tai vastaavien kohteiden luokitus ja eräitä huomionarvoisia lajeja.

Hiidentien suunnittelualueen puronotkojen ja niittyjen luokitusta.

Puronotkon tai niityn nimi	Luokitus	Huomionarvoisia lajeja
Päivärinne	II	vain vähän mäkikauraa
Asolanoja	II	puuttuvat
Veitakkalan niityt	I	luoho, sikoangervo, kyläkurjenpolvi ym.
Lustoja	II	ehkä vain keltamataraa
Niemelän niitty	I	kevätanhikki, keltamatara; huonontunut
Nokankoski	I	kevätesikko, mäkikaura, keltamatara
Myllykoski	I	mäkikaura, keltamatara
Ojamylynoja	I	mäkikaura, ketopiippo, keltamatara
Jänneoja	I	mäkikaura, keltamatara
Sydänoja	I	hakarasarra, keltasauramo, peurankello

Myös tienpientareet luokiteltiin vastaavalla tavalla kahteen luokkaan. I-luokkaan kuuluvia pientareita voidaan erottaa eri kohdista Hiidentietä. Ne voidaan jättää niittämättä tavanomaiseen aikaan tehtävässä niitossa ja niittää esim. pienniittokoneella vasta loppukesällä ja alkusyksyllä, kun kasvit ovat siementäneet. Erityisen harvinaisia lajeja tien pientareilta ei löytynyt, mutta huomionarvoisena voidaan pitää mm. sikoangervoa, kangasajuruohoa sekä peurankelloa ja uhanalaiseksi vaarantuneeksi on puolestaan luokiteltu keltamatara.

Puronotkojen ja tienpientareiden lisäksi hoidettavaksi kohteeksi harkittiin erään Hiidentien ylittävän sähkölinjan alapuolista niittymäistä aluetta. Edelleen Hiidentien varrelta löytyi useita latoja joiden seinään voidaan kiinnittää tuulihaukan pönttö. Pönttöjen asennus aloitettiin jo syyskesällä 2004. Pöntön paikkojen etsimisen yhteydessä tarkasteltiin myös latojen sekä muiden Hiidentien maisemakuvaan kuuluvien rakennusten kuntoa ja ehdotettiin joitakin näistä korjattavaksi. Lisäksi tien varren kiviset kilometripylväät vaativat oikaisua monessa kohtaa ja purot ylittäviltä silloilta ainakin kaiteet ovat usein huonossa kunnossa ja vaativat uusimista perinnemaisematiehen sopivalla tavalla.

Hiidentien suunnitteluun kuului myös puronotkojen maanomistajille osoitettu maisemanhoitokysely. Kyselyn perusteella kävi ilmi mm. se, että valtaosalla puroniittyistä laidunnuksesta on kulunut yli 20 vuotta. Lisäksi voidaan mainita, että mm. yli puolet maanomistajista oli halukas aloittamaan alueidensa hoidon. Halukkuus nousi 67 %:iin, kun kysyttiin mahdollisuutta antaa maitaan toiselle laidunnettavaksi ja jos Maisemajuna-projekti hoitaa kohteen aitauksen.

Kirjallisuus

- Hagelberg, E., Härjämäki, K. ja Laakso, M. 2003: Työtä perinnemaisemien parhaaksi. Varsinais-Suomen luonnonsuojelupiiri. Turku, 48 s. + 4 liites.
- Hämet-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T. ja Uotila, P. (toim.) 1998: Retkeilykasvio. Helsinki. 656 s.
- Ikonen, I. 2002: An Assessment of the Favourable Conservation Status of the Rekijoki River Valley Habitats. The Finnish Environment 595. Nature and Natural Resources. 123 p.
- Ikonen, I., Kauppi, J., Lammi, A., Lehtomaa, L. ja Seppälä, H. 2001: Rekijokilaakson luonnonsuojelun suunnitelmat. Alueelliset ympäristöjulkaisut 231, Lounais-Suomen ympäristökeskus, 175 s.
- Lehtomaa, L. 2000: Varsinais-Suomen perinnemaisemat. Egentliga Finlands värdbiotoper. Lounais-Suomen ympäristökeskus. Alueelliset ympäristöjulkaisut 160. 429 s.
- Maa- ja kotitalousnaisten Keskus 2002: Riukuaita ja pärekatto. Opas perinteisestä rakentamisesta. Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen julkaisuja no180, 24 s.
- Maa- ja metsätalousministeriö sekä Liikenne- ja viestintäministeriö, Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio, Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ja Tiehallinto 2003: Tiemaisema kuuluu kaikille. Puuston ja pensaikon hoito-opas. 42 s.
- Maa- ja metsätalousministeriö, Liikenne- ja viestintäministeriön, Maa- ja kotitalousnaisten Keskus, Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio ja Tiehallinto 2003: Kokemuksia tiemaiseman hoidosta. Käsikirja yhteistyöhankkeen tekijöille. 30 s.
- Motiivi Oy 2001: Kyrönjoen virkistyskäytön ja maisemanhoidon kehittäminen Ylistarossa ja Nurmossa. Länsi-Suomen ympäristökeskus, alueelliset ympäristöjulkaisut 241, 112 s. Seinäjoki.
- Pykälä, J., Alanen, A., Vainio, M. ja Leivo, A. 1994: Perinnemaisemien inventointiohjeet. – Vesi- ja ympäristöhallituksen monistesarja 559: 1-106.
- Pälkä, O. (toim.)1993: Keto-opas. Suomen luonnonsuojeluliitto. 48 s.
- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. ja Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. Uhanalaisten lajien II seurantaryhmä. – Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus. 432 s.
- Raike, E. 2001: Salon kaupungin arkeologinen inventointi 2001. Turun maakuntamuseo, 74 s. + liitekartat.
- Viljanen, M. 2001: Salon kasvillisuuskarttoitus. Veitakkalan niityt. Moniste, 8 s. + 24 liitesivua.

Vesi- ja ympäristöhallitus

PERINNEMAISEMIEN

luonnonsuojeluntutkimusyksikkö

MAASTOLOMAKE

PL 250, 00101 Helsinki

Inventoija(t)

Päivämäärä

SIJAINTI

Alueen nimi

Lääni

Maisyemamaakunta

Peruskarttalehti

Rekisterikylä ja tilojen numerot

Yhtenäiskoordinaatit, ykp:yki

Sijainnin kuvaus

Suojelualue

Kaavatilanne

Aluetunnus

Kunta

pinta-ala

:3 , akp:aki :3

MAANOMISTAJA(T)

Valtio

Kunta

Yksit. hlö

Muu

Nimi

Osoite

Puh

Omistajan mielipide

Otettiin yhteyttä: kyllä ei

ARVO

Arvoluokka V M+ M M- P+ P P- Ei erityistä arvoa

Arvoon vaikuttavat tekijät

Kuuluu arvokkaalle maisema-alueelle: kyllä ei

Alueen nimi ja arvo

PERINNEMAISEMATYYPIT

kallioketo %

rantaniitty %

lehdesniitty %

metsälaidun %

muu keto %

muu niitty %

haka %

kaskimetsä %

muu %, mikä

muu %, mikä

NYKYINEN MAANKÄYTTÖ (tarkempi erittely osa-alueittain lomakkeen sisäisivuilla)

Laidunnus

(vaihtoehdot 1-4 laidunnustavan mukaan)

Niitto, kuvaus

Metsätalous, kuvaus

Muu, kuvaus

YLEISKUVAUS

Luonne

Rajaus

Kallio- ja maaperä

Topografia ja kosteus

Osa-alueet

OSA-ALUEEN kokonaispeittävyys %	PUUSTO (yli 1,3 m)	Ei puustoa	Puuston
Puulajien runsaus	Ku Mä Hko Rko Ha Hle Tle Pi Ra		
	Leh Ta Vaa Muut		
Latvuserrokset (pituusarvio, m):	Ylispuusto	Vallitseva latvuserros	alikasvos
Alueellinen jakautuminen:	Tasainen	Ryhmittäin	Keskittynyt joihinkin
kohtiin ,			
Sanallinen kuvaus:			

OSA-ALUEEN	PENSASTO (yli 0,5 m) JA PUIDEN TAIMET (0,5 m-1,3 m)
Ei pensaita	Ei taimia
	Pensaiden ja taimien kokonaispeittävyys %
Pensaiden runsaus lajeittain	
Alueellinen jakautuminen:	Tasainen Ryhmittäin Keskittynyt joihinkin kohtiin ,
Sanallinen kuvaus:	

OSA-ALUEEN	KASVILLISUUSTYYPIT (tyyppilyhenne, laajuus % alueesta/osa-alueesta, edustavuus/tyypillisuus)
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

OSA-ALUEEN	LAJISTO
Kasvillisuuden valtalajit kasvillisuustyypeittäin	
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
Huomionarvoiset lajit	
Sienilajistoa	
Eläinlajistoa	

OSA-ALUEEN	ENTINEN MAANKÄYTTÖ
Niitto	
Laidunnus	
Viljely/maanpinnan käsittely	
Lannoitus/torjunta-aine	
Hakkuu/lehdestys	
Puuston istutus/kylvö	
Muu	

OSA-ALUEEN	NYKYINEN MAANKÄYTTÖ
Käyttöluokka:	1 2 3 4 5 6 7
Niitto	
Laidunnus ja laiduntavat eläimet	
Maanpinnan käsittely	
Lannoitus/torjunta-aine	
Hakkuu/lehdestys	
Puuston istutus/kylvö	

HIIDENTIEN MAISEMANHOITOKYSELY

1. TILAN YHTEYSTIEDOT

Tilan nimi		
Omistaja	Syntymävuosi	
Osoite	Postinumero ja toimipaikka	
Puhelinnumero	GSM	Sähköpostiosoite

Oletteko sitoutunut ympäristötuen perustukeen? Kyllä _ Ei _

2. PERINTEINEN MAANKÄYTTÖ

Milloin alueellanne on viimeksi harjoitettu perinteistä maankäyttöä?

Laidunnus _ Niitto _

Nykyään _ alle 5v sitten _ 5-10v sitten _
10-20v sitten _ yli 20v sitten _ ei koskaan _

Harjoitatteko perinteistä maankäyttöä omalla _, vuokramaalla _, vai molemmilla _?

Kuinka pitkään laidunnus on/oli jatkunut keskeytyksettä?
alle 5v _ 5-10v _ 10-20v _ yli 20v _

Mitä laiduneläimiä alueella oli viimeksi?

Oletteko kiinnostunut aloittamaan laidunnuksen/niiton? kyllä _ ei _

Onko tilallanne laidunnukseen sopivia eläimiä? kyllä _ ei _
mitä?

Oletteko kiinnostunut laidunyhdistäytystä? kyllä _ ei _

Olisitteko halukas vuokraamaan alueitanne niitto/laidunkäyttöön? kyllä _ ei _

Olisitteko halukas vuokraamaan itsellenne (lisää) laidunmaata? kyllä _ ei _

Olisitteko halukas vuokraamaan eläimiä itsellenne laidunkäyttöön? kyllä _ei _

Olisitteko halukas vuokraamaan eläimiänne toiselle laidunkäyttöön? kyllä _ei _

Jos Salon seutukunnan alueella 2003-2006 toimiva maisemajuna projekti tekee aidan alueellenne, niin oletteko kiinnostunut aloittamaan alueen hoidon tai antamaan alueen laidunnettavaksi ?

Oletteko kiinnostunut alueella olevien vanhojen latojen tms. säilyttämisestä tai kunnostamisesta? Jos omistatte Hiidentien varresta ladon , niin voiko latonne seinään viedä tuulihaukan pöntön?

4. Tienvarsien hoito

Oletteko kiinnostuneita tienvarsien säännöllisestä raivauksesta alueellanne?

Oletteko kiinnostunut tienvarren maisemapellon perustamisesta tai maisemakasveista tai -puista suojakaistalla –tai vyöhykkeessä tienvarressa?

Oletteko kiinnostunut muusta perinnemaisemiin tai maisemanhoitoon liittyvistä asioista tai avusta? Mistä?

Oletteko kiinnostuneet kosteikkoalueen perustamisesta puronvarteen?

Onko teillä mitään Hiidentiehen liittyvää vanhaa tarinaa tai perimätietoa tiedossanne?

5. Luonto

Mitä lajihavaintoja tai lajiston muuttumisia olette havainneet Hiidentien alueella?

6. Arkeologia

Oletteko löytäneet mitään vanhoja muinaisesineitä- tai asioita tilanne pelloilta tai muulta alueelta.

7. Omat mielipiteet ja ehdotukset

Miten haluaisitte itse Hiidentien ympäristöä kehitettävän?

